

Een acceptabel aantal doden

Miquel Ekkelenkamp is arts-microbioloog en schrijver (onder de naam Bulnes)

beeld: De Beeldredactie, Maarten Hartman

Taal is veel belangrijker dan de meeste mensen beseffen. Woorden definiëren de realiteit en maken daarmee ook de realiteit: wat geen naam heeft bestaat niet. Een mooi voorbeeld hiervan zijn de Amerikaanse flatgebouwen. Niemand wil op een dertiende verdieping wonen, dus wordt de dertiende verdieping gewoon veertiende *genoemd* en daarmee is het hele probleem opgelost. Andersom worden met taal zaken geschapen waarvan het maar de vraag is of ze zonder hun naam ook zouden bestaan. Denk aan 'linkse hobbies' of – meer geneeskundig – 'low-grade sepsis'.

Wat met taal eenvoudig kan, is met getallen vele malen lastiger. Een massaontslag kun je zo tot 'strategische reorganisatie' bombarderen; drieduizend gedwongen ontslagen verkopen als 'nul gedwongen ontslagen' lukt niet zomaar. Onwelgevallige getallen bestrijden zonder (in de engere zin van het woord) te liegen, vergt een eigen aanpak.

Om te beginnen kun je een slecht cijfer helemaal niet noemen, of desnoods iemand anders het laten brengen. Staatssecretaris Bleker meldde vorige winter dat er runderen op de Oostvaardersplassen moesten worden afgeschoten, maar weigerde te vertellen hoeveel. Dat mochten de 'experts' doen. Nog een voorbeeld: niemand weet hoe hard er straks precies op de snelwegen gereden zal mogen worden. Op dit moment geldt – met alle correcties – 127 km/u. Wordt het straks 137 km/u? Waarschijnlijk wel, al wil de verantwoordelijk minister deze ogenschijnlijk simpele vraag niet beantwoorden.

Ook kun je extra getallen introduceren. Bijvoorbeeld: we hadden in Nederland 50.000 politieagenten en we zouden er 3000 bij krijgen. Die kwamen er natuurlijk niet, dus bedacht onze minister van Veiligheid dat we er technisch gesproken 47.000 hadden. En zo waren er, zonder één sollicitatiegesprek, opeens 3000 bijgekomen.

Sta je onder druk om een situatie te veranderen, maar ontbreekt het je aan instrumenten, probeer dan het volgende: vervang absolute getallen door percentages in termen van verbe-

tering. Dit ontnemt een probleem zijn urgentie en vrijwaart je van het formuleren van beleid. Beleid vereist namelijk het stellen van normen, en het verbinden van consequenties aan normen die worden overschreden. Zoals: boven de 100.000 bacteriën per liter water mag het niet meer worden gedronken of vanaf een halfuur treinvertraging kun je geld terugvragen van de NS. Het gebruik van percentages is populair in de gezondheidszorg, waar maatschappelijke eisen vaak haaks staan op de realiteit. Ter illustratie: in Nederland overlijden naar schatting jaarlijks 1700 patiënten door vermijdbare medische complicaties van medisch handelen. De realiteit is dat dit aantal in internationaal opzicht niet eens zo beroerd is; de maatschappelijke eis is dat het nul moet worden. Haar officiële standpunt formuleerde VWS daarom voorzichtig als 'de vermijdbare sterfte moet met 50 procent omlaag'. Dit is geen beleidsmaatregel, natuurlijk. Een beleidsmaatregel is: 'Er mogen per ziekenhuis jaarlijks tien mensen voortijdig overlijden door fouten en nalatigheden; daarboven krijgt het ziekenhuis een boete.' Geen minister of ambtenaar natuurlijk die, *compos mentis*, het zal aandurven zulke woorden in de mond te nemen.

Stel dat je toch eisen wilt stellen aan sterftecijfers, hoe manoeuvreer je jezelf dan uit deze spagaat? Misschien met een andere truc: niet aan de getallen sleutelen, maar aan de definities. 'Sterfte' is onacceptabel, maar 'complicaties' klinkt al veel minder ernstig. Nog beter is een positieve benadering waarin benadrukt wordt hoeveel patiënten 'ongecompliceerde' behandelingen moeten ondergaan. Of: zelfs wiskundige problemen kun je taalkundig oplossen.

*Wat met taal eenvoudig kan,
is met getallen
vele malen lastiger*